

LUNDS
UNIVERSITET

Pedagogiska institutionen
Box 199, 221 00 Lund

Kurs: PED M21

Examensarbete för magisterexamen i
pedagogik med professionell inriktning,
Magisteruppsats; 15,0 hp

Datum: 2008-03-28

”Det är tanken på att jag kan påverka min framtid som driver mig”

- En studie i hur några skolungdomar tänker kring
begreppet framgång

Ingela Hyddmark

Handledare:
Ulf Torper

ABSTRACT

- Arbetets art: Examensarbete för magisterexamen i pedagogik med professionell inriktning, 15,0 hp
- Sidantal: 30
- Titel: ”Det är tanken på att jag kan påverka min framtid som driver mig”. En studie i hur några skolungdomar tänker kring begreppet framgång.
- Författare: Ingela Hyddmark
- Handledare: Ulf Torper
- Datum: 2008-03-28
- Sammanfattning: Uppsatsen bygger på en kvalitativ intervjustudie med elever i år 9, i syfte att få dessa elevers syn på vad framgång är och vad det innebär att vara framgångsrik, samt vilken roll skolan spelar för att nå framgång och att bli framgångsrik. Resultaten har ställts mot relevanta utbildningssociologiska och pedagogiska teorier. Studiens resultat visar att framgång är när man når de egna målen, att betygen är viktiga för att komma in på det gymnasieval man gör, men att det finns centrala förmågor och kompetenser som betygen inte mäter. Sådana förmågor/kompetenser är t.ex. förmågan att skapa relationer. Skolan är en viktig del för att nå framgång menar de intervjuade eleverna – såväl vad gäller kunskaps- som social arena. En majoritet av eleverna lyfter fram de praktisk-estetiska ämnena och fritidslärandet som viktiga kunskapskällor. En framgångsrik skola är en skola som inte tillåter elever att misslyckas – i en framgångsrik skola tar man hand om dem som har det svårt. Här erbjuds bra undervisning och lärarna bryr sig om sina elever. Elevernas röster har synliggjorts i uppsatsen och är centrala i samtalet om skolan och skolans innehåll. En framtida studie av intresse är att följa upp de intervjuade eleverna under deras gymnasietid och ställa uppföljande frågor kring det som penetrerats i denna studie, men också ställa fördjupade frågor kring framgångsrika skolor.
- Nyckelord: Framgång, framgångsalternativ, individualisering, ansvarstagande, dold läroplan, ungdomsgrupper.

Innehållsförteckning

Förord	i
1. Inledning.....	2
1.2 Syfte och forskningsfråga	2
2. Teori	3
2.1. Motiv för valet av teori	3
2.2. Framgångsalternativ.....	3
2.3. Ungdomskulturer	8
3. Metod.....	10
3.1 Forskningsstrategi.....	10
3.2 Datainsamlingsmetod.....	11
3.3 Undersökningsdesign - genomförandet och bearbetningen av data.	12
3.3.1 Reliabilitet	14
3.3.2 Replikation	14
3.3.3 Validitet.....	14
3.3.4. Äkthet.....	15
3.4 Urval.....	15
3.5. Analys av data	16
3.6. Etiska aspekter.....	18
4. Resultat	19
4.1 Betydelsen av begreppet framgång	19
4.2 Framgång i skolan	20
4.3 Betyg och framgång.....	21
4.4 Betydelsen av att vara framgångsrik	21
4.5 Skolans betydelse för att nå framgång.....	22
4.6 Skolämnena och framgång	22
4.7 En framgångsrik skola	23
5. Analys och diskussion	23
5.1 Skolans betydelse	23
5.2 Framgång och motivation	24
5.3 Framgångsrika skolor	26
5.4 Ungdomskulturer i skolan.....	27
5.5 Skola Futurum – Morgondagens skola.....	27

6. Slutord	30
Referenser	31
Bilag/a/or	a

Förord

Jag är lärare sedan 20 år tillbaka, och arbetar för närvarande halvtid som utvecklingsledare på Barn- och skolförvaltning, Lund Öster. I denna funktion ges jag möjlighet att arbeta med övergripande skolutvecklingsfrågor i syfte att stödja utvecklingen på förskolor och skolor. Motsvarande en dag i veckan arbetar jag också som didaktiker, innebärande att jag utifrån ett uppdrag från arbetslag eller enskilda pedagoger handleder dem i ett utvecklingsarbete, ofta utifrån en didaktisk analys av lärande möten.

Ett av skälen till att jag en gång i tiden valde att utbilda mig till lärare var att jag utmanades och stimulerades av att möta de unga vuxna som under den möjligen tuffaste tiden i livet – tonårstiden – också förväntas leverera resultat som ger dem nödvändig biljett till fortsatta studier eller yrkesliv.

Genom att denna uppsats fokuseras på att synliggöra unga människors röster kring begrepp som framgång och framgångsrik, har jag getts möjlighet att återvända till skolans verkstadsgolv och återigen låtit mig utmanas, fascineras och inte minst vidgat mitt eget lärande. Tack för det!

Jag vill rikta ett varmt tack till några av skolledarna i Veberöd, som på olika sätt bistått vid realiserandet av denna uppsats. Lars-Torgny Lasson, som var den som intresserade mig för att initiera samtalet kring framgång med de unga vuxna. Tack Lars-Torgny för att Du utmanar och inspirerar mig.

Ing-Marie Aunér som äger en sällsynt kombination av visionärt ledarskap och en osviklig tro på sina medarbetare. Tack Ing-Marie för all uppmuntran.

Karin Thorén – både för att Du bistår med att täppa till mina brister i det svenska språket, men framför allt för att Du personifierar vad klokhet är. Tack Karin!

Jag vill också tacka de kloka vuxna som i vardagen möter de elever jag intervjuat och vänligen upplåtit lektionstid för mina möten med dessa unga vuxna. Ett varmt tack till Anna Ferenczy, Per Måsbäck och ni andra som öppnat dörren för mig!

Jag vill också tacka min handledare, Ulf Torper, som både uppmuntrat och utmanat mig och därmed vidgat mitt perspektiv kring att tänka kring vetenskaplighet och pedagogik. Tack Ulf – Du personifierar talesättet ”det finns ungdomar i alla åldrar”.

Allra mest vill jag tacka all de unga vuxna som tjänstvilligt hjälp mig till en större förståelse kring begreppet framgång och vad vi kan förvänta oss av framtiden. Utan er hade denna uppsats aldrig kommit till stånd. Era tankar har, i sanning, varit det absolut viktigaste och mest värdefulla stödet av allt – varmt lycka till på er fortsatta livsresa!

1. Inledning

”Det är tanken på att jag kan påverka min framtid som driver mig”

Elev i år 9 i en av Lunds skolor

Föreliggande magisteruppsats är det avslutande examensarbetet i min magisterutbildning i pedagogik med professionell inriktning vid Pedagogiska institutionen, Lunds Universitet.

Enligt kursplanen riktar sig magisterutbildningen till yrkesverksamma som önskat utveckla sina kunskaper och färdigheter inom professionellt relevanta områden. Kursen dubbla syften är dels att ge kursdeltagare ett forum, i vilket de tillsammans med andra kursdeltagare och lärare kan utveckla ett uppsatsämne, som utgår ifrån forskning eller utvecklingsarbete samt genomföra en undersökning men dels, att främja kursdeltagares professionella utveckling och yrkesmässiga kunskaper inom ramen för ett valt område.

Valet av uppsatstema har successivt växt fram efter samtal med min handledare och efter egenreflektion. Genom att undersöka hur unga människor tänker och resonerar kring begrepp som framgång och framgångsrik, har min teoretiska referensram vidgats, samtidigt som det varit ett centralt bidrag till min professionella utveckling genom den, med eleverna, gemensamma framtidsspaningen.

Den aktuella skolpolitiska debatten har också varit en inspirationskälla – fokus är ofta på skolans brister och svagheter - bristande måluppfyllelse, dalande placeringar på internationella rankinglistor, bristande ordning. Massmedia belyser en skola i djup kris - en skola som i sig inte når godkänt.

Den politiska retorikens och massmedias bild av skolan – är en bild av skolan. Finns det andra bilder? Är verkligheten så förenklad? Hur upplever eleverna i den svenska skolan själva situationen? Hur definierar eleverna själva framgång? Vad är viktigt för dem? Vilken roll spelar framgång i skolan för framgång i livet, enligt deras sätt att se det?

Denna uppsats ger röst åt några svenska skolungdomar, så att de röster som hörts minst eller rent av saknats i diskussionen, också blir hörda. Vi får aldrig glömma att det är för dem som vi bedriver verksamheten i våra förskolor och skolor!

”För att fånga forellen, måste Du lyssna till floden”. Irländskt ordspråk.

1.2 Syfte och forskningsfråga

Mitt syfte med ämnesvalet är att synliggöra elevernas egna röster i samtalet om vad framgång är.

Min forskningsfråga är;

Hur tänker några svenska skolungdomar kring begreppet framgång?

2. Teori

Begreppet teori betyder egentligen vetenskaplig åsikt, tankemässigt förklaringsförsök eller tankebyggnad. På basen av teorier, tidigare forskningsresultat och – metoder kan man kritiskt dra egna slutsatser/konklusioner (Nyberg, 2000).

2.1. Motiv för valet av teori

Sambandet mellan teori och praktik (metod) är inte helt enkelt att beskriva. Bryman (2006) pekar speciellt på två frågeställningar. Den första rör sig om vilken teori som avses, och den andra handlar om vilka data som skall samlas in för att pröva eller generera olika teorier. Kvalitativa forskare lägger i sin verksamhet tyngd vid att behandla teori som något som uppkommer ur data.

Bryman (2006) pekar på skillnaden mellan ”theories of middle rang” (teorier på mellannivå) och ”grand theories” eller stora teorier. De senare teorierna är i allmänhet så abstrakta att det är svårt att tillämpa teorierna i konkret forskning. Grand Theories har en mycket vidsträckt räckvidd till skillnad från ”Theories of middle rang”, som behandlar ett visst delfenomen. Teorierna är tankemässiga konstruktioner, de hänvisar till möjliga och tänkbara sammanhang.

Lalander och Johansson (2002) slår fast att det är de teoretiska kunskaperna som skärper uppmärksamheten. Teorin hjälper till att strukturera det man upplever och det skärper uppmärksamheten.

Har man en stark öppenhet, både i förhållandet till den egna teorin och i förhållande till informanterna och det man upplever tillsammans med dem, kommer den initiala teorin att modifieras. Forskarens begrepps- och tankevärld möter informanternas erfarenheter och fält, vilket genererar modifierade teorier och begrepp. Teoriutveckling och förståelse växer alltså fram i ett samspel mellan informanternas handlingar och yttranden och forskarens teoretiska funderingar och tolkningar. Förståelse är därmed en konstruktion där både forskare och informanter deltar. (Lalander och Johansson, 2002, sid 207)

Ovanstående resonemang åskådliggör det som inom kvalitativ forskning benämns som ”Grounded Theory”, vilken framhåller vikten av att man tillåter teoretiska idéer att härledas av de data som insamlats. I Grounded Theory sker en växelverkan mellan teorier och datainsamling och bygger på empirismen, då forskningen har iakttagelser som källan till kunskap (Bryman, 2006).

2.2. Framgångsalternativ

Mikael Stigendahl (2004) har, utifrån ett regeringsuppdrag, problematiserat begreppen framgång och framgångsrika skolor. Genom att i hög grad låta elevers röster höras pekar han på problematiken med utanförskap och innanförskap. Stigendahl sätter skolan i ett samhällsperspektiv genom att hävda att ”skolan utgör ett samhälle i miniatyr. Den säger så mycket om hur samhället som helhet fungerar eller inte fungerar”.

Stigendahl, menar att det krävs ett samhälls- och socialvetenskapligt perspektiv för att förstå vad som händer i skolan.

Stigendahl lyfter fram EU's mångdimensionella strategi mot utanförskap, där EU väljer att karakterisera utanförskap utifrån 10 kriterier såsom långtidsarbetslöshet, utanförskapets präglade uppväxtvillkor, hemlöshet och etnisk diskriminering. Utanförskap blir på detta sätt inte längre definierat enligt fattigdom, utan kriterier som "dålig hälsa" eller "dåliga jobb" blir också riskfaktorer för utanförskap.

Stigendahl (2002, 2004) belyser hur innanförskapet och utanförskapet manifesteras på våra skolor och mellan våra skolor. Innanförskap och utanförskap kan handla om individer som tillhör eller stängs ute från gemenskapen, men Stigendahl menar att det också handlar om att vi får skolor som är innanförskapsskolor och skolor som är utanförskapsskolor. Utanförskapets skolor har en stor andel elever som inte får betyg, inte minst i de tre ämnen – svenska, engelska och matematik – som krävs för att få tillträde till gymnasiets nationella program. På utanförskapets skolor går oftast en majoritet av elever med utländsk bakgrund. Genom projektet "Framgångsalternativ" önskade Stigendahl utveckla definitioner och mått på framgång som skulle kunna komplettera betygen. Sådana framgångsmått skulle kunna vara samarbetsförmåga och mångkulturell kompetens. Stigendahl understryker att denna typ av kompetenser kommer att ha stor betydelse i det framtida samhället.

Stigendahl menar att utanförskapet och innanförskapet cementeras av det nuvarande betygssystemet, som i allt för hög grad objektiviserar eleven. Utanförskapsskolornas kvalité på undervisningen kan inte ställas mot antalet underkända elever. Stigendahl identifierar problemet som ett samhällsproblem i det att utanförskapets skolor har en hög andel elever vars liv utanför skolan präglas av ett utanförskap, framför allt förknippat med deras utländska bakgrund.

Stigendahl pekar på att innanförskap och utanförskap förutsätter varandra, och understryker att utanförskapet kan bero på att man aktivt stängs ute – som individ och som kollektiv. I Stigendahls terminologi möjliggör sociologin som vetenskap förklaringsmodeller för skolans problem, men genom sociologin kan vi också få syn på möjligheterna. I utanförskapet finns en stor potential - för alla barn- eftersom uppväxten just handlar om att innanförskapas.

Begreppet "Den dolda läroplanen" är ett verktyg med vilket det är möjligt att närma sig skolan för att få svar på frågorna om vad det som egentligen händer bakom det som synes ske. Vad är det eleverna lär sig utöver de kunskaper som stipuleras i läroplanen? Vad är det som gör att skolan misslyckas med att ge barn från alla samhällsklasser en likvärdig utbildning? Varför är det så svårt att förändra skolans struktur?

I nyutgåvan av– Donald Broadys "Den Dolda Läroplanen" (1981,2007) höjs förvånande ögonbryn över att ingen i den offentliga skoldebatten tycks intresserad av varför skolan är som den är. Istället är alla bara intresserade av att framlägga åsikter om hur skolan borde vara.

I förordet till nytrycket av den 27 år gamla texten betonar Broady (2007) att vi borde tala om de dolda läroplanerna, i det han problematiserar, eller med egna ord, förfinar de

egna forskningsresultaten från tiden av utgivandet av ”Den dolda läroplanen” 1981, då han enbart såg en lodrätt social uppdelning (överklass, medelklass och arbetarklass) vilket utvecklats till att se även vågräta avstånd mellan sociala grupper, som kan ha lika mycket tillgångar men av olika slag.

Somliga grupper bygger sin ställning på förtrogenhet med den etablerade kulturen, andra på utbildningskapital eller ekonomiska tillgångar, åter andra på transnationella resurser eller på förankring i näringslivet, fackföreningsrörelsen eller statlig administration, och så vidare. (Broady, 2007, sid 7)

Broady (2007) drar slutsatsen att vi i Sverige närmar oss en situation där det blir viktigare vilken skola och vilket universitet man gått på än vad man utbildat sig till. Broady pekar på att den forskargrupp han tillhör (www.skeptron.uu.se/broady/sec) kommit fram till att den stora sociala förändringen inte är den sociala snedrekryteringen i sig, utan att samhällets olika eliter på senare år erbjudits allt bättre möjligheter att hitta en utbildningsväg som passar just deras barn, vilket då får konsekvenser för de dolda läroplanerna.

Broady pekar med oro på det han benämner lärarkårens fortgående deklassering, innebärande att lärarstudenterna allt sedan 1990 – talet haft allt mindre tillgångar i bagaget – sjunkande gymnasiebetyg, lägre poäng på högskoleprovet, lägre socialt ursprung. Broady understryker att bland alla studenter är det de inom lärarprogrammen som utmärker sig genom att ha kanat brant nedåt i den sociala hierarkin. Broady fastslår att om ingen vändning sker är en sannolik konsekvens att en stor del av landets skolor med tiden kommer att te sig oacceptabla för den kulturellt bemedlade medelklassen.

Dovemark (2007) menar att svensk utbildningspolicy fokuserar på individuellt ansvarstagande för eget lärande, personlig flexibilitet och valfrihet. Genom att lärare och elever tillsammans förväntas utveckla en skolverksamhet som ska leda till motiverade, självbestämmande och flexibla kunskapssökare och kunskapsanvändare, skapas en grund för social selektion och reproduktion. Genom fokuseringen på det individuella ansvarstagandet blir elevernas överordnade mål att koda av de nya krav som ställs på dem. Förmågan att ta ansvar, vara flexibel och fatta rätt beslut- göra rätt val. Många elever väljer också att göra mycket av sitt skolarbete hemma och där få hjälp och stöd av sina familjer. Dovemark provocerar genom att mena att eleverna på detta sätt tar ett stort ansvar för att få skolans verksamhet att fungera. Dovemarks studie visar hur ansvar kopplas till individen och hävdar att eleverna talar om skolan och dess roll i relation till den egna egennyttan. Dovemarks resultat visar att tilltron till individers valfrihet och flexibilitet inte inneburit någon större förändring av individers framtida livschanser.

Även Vinterek (2006) problematiserar kring hur begreppet individualisering används i skolan, i styrdokumentet och i den politiska och massmediala retoriken. LpO 94:s skrivningar kring hur undervisningen skall ta sin utgångspunkt i den enskilde eleven kräver ett mått av tanke.

Vinterek menar att begreppet elevens behov inte har problematiserats tillräckligt – svårigheter och problem blir inte tydliggjorda om man inte går djupare på vad som

menas med elevens behov. Hur skall vi tänka - kort eller långsiktigt? frågar Vinterek. Vad skall vi prioritera när olika elevers olika behov står emot varandra?

Vinterek menar att om skrivningarna i LpO 94, om att "eleverna skall finna sin unika egenart" och att "undervisningen skall anpassas till eleven" tolkas så att det gäller de behov eleven upplever och om anpassningen handlar om att anpassa till något redan givet, så kan detta synsätt leda fram till att vissa elever aldrig självmant kommer att befatta sig med vissa uppgifter och visst innehåll. Detta skulle de å innebära att de elever som inte får stimulans i hemmen att vidga sina intresseområden eller som själva har svårt att motivera sig och hålla en för lärande gynnsam arbetstakt obönhörligen kommer att halka efter sina kamrater.

Om skolan som huvudstrategi dessutom väljer att i första hand anpassa sig till de resultat och de intressen varje enskild elev uppvisar kan detta mycket väl innebära att skolan permanentar och till och med förstärker den ojämna spridning av kulturellt och materiellt kapital som råder (Vinterek, 2006 sid.44)..

Vinterek presenterar, vid sin problematisering, en typologi för individualisering:

- *Innehållsindividualisering*, används när man försöker finna ett innehåll som svarar mot den enskilda behov av viss kunskap eller intressen.
- *Omfångsindividualisering*, utgår från omfånget av det stoff som eleven förväntas lära.
- *Nivåindividualisering*, är ett sätt att möta elevens olika grad av "färdighet" eller "skicklighet" inom ramen för ett ämne eller ämnesområde.
- *Metodindividualisering*, handlar om hur eleven presenteras för ett visst innehåll
- *Hastighetsindividualisering*, innebärande att eleven går fram i kursen "i egen takt".
- *Miljöindividualisering*, innebär att läraren erbjuder den miljö som eleven behöver arbeta i.
- *Materialindividualisering*, handlar om att erbjuda material, läroböcker och redskap för att tillgodose elevens behov och förutsättningar.
- *Värderingsindividualisering*, när bedömningen av elevens prestation sker i förhållande till eleven själv.
- *Ansvarsindividualisering*, innebärande att eleven förväntas ta ansvar för sina egna studier och sitt eget lärande.

Vinterek visar att det är möjligt att närma sig en förståelse av begreppet individualisering i ett undervisningssammanhang genom att synliggöra ovanstående former som en individualiserad undervisning kan anta.

Vinterek menar att läraren oftast använder sig av flera av dessa typer i sitt arbete i klassrummet och att de används olika mycket.

Det kan också vara så att vissa lärare och arbetslag endast använder ett fåtal av dessa. Den typ av individualisering som är mest framträdande idag är ansvarsindividualisering.

Vinterek hävdar också att i allt detta tal om individualisering så har skolans metodarsenal krympt till att i hög grad handla om penna och papper, bokstäver och siffror. Detta är en paradox, säger Vinterek och efterlyser bilden, lyssnandet, samtalen och dialogerna. Vinterek är också kritisk mot att tiden då lärarna talar inför klassen, de klassiska genomgångarna, krympt och ersatts med "eget arbete". Vinterek är också fundersam inför uttrycket "att eleven skall arbeta i sin egen takt". Vad menas med det – är det något medfött, och omöjligt att förändra – att kunna arbeta i en egen takt? frågar Vinterek retoriskt. Vinterek vänder sig mot detta och menar att uttrycket blivit så självklart att vi inte längre ifrågasätter detta.

Vinterek drar den allvarliga slutsatsen att det är de resurssvaga elevernas utsatthet som ytterligare accentueras. Genom föreställningen om en individualisering utgår man från att alla elever har möjligheter att göra kloka val, men kan alla elever identifiera de egna behoven? frågar Vinterek.

Broady (2007) understryker att dagens tongivande debattörer, politiker och administratörer utmålar skolan som en serviceinrättning, från vilken den enskilde eleven för eget bruk hämtar ut nyttigheter såsom kunskaper och examina, personlighetsutveckling och karriärmöjligheter. Broady varnar för att vägen till social uppstigning stängs genom att den gode läraren förväntas tränga in i varje elevs föreställningsvärld och privata situation där hemma och i kamratkretsen, och att den gode eleven förväntas blotta sig. Broady förtydligar "*förr kunde en måttligt skolanpassad elev klara sig långt genom att göra bra ifrån sig på proven. Så icke idag*".

Broady är skarp i sin kritik när han slår hål på mantrat "*elever ta ansvar för sitt eget lärande*" och låta dem själva formulera målen för sitt arbete. *Ansvar* för utbildningen vältras över på dem som ännu inte överblickar den" och med detta fastslår Broady (2007) "*att uppmärksamma allt det som människor inte väljer utan tilldelas är lika viktigt idag som för trettio år sedan*"

Ziehe (1993) använder uttrycket "ovanliga lärprocesser", för ett lärande som svarar mot de nya förhållanden som moderniseringen skapar. Läroprocesserna är ovanliga genom sättet att öppet söka sina uttrycksformer under moderna livsvillkor. Ziehe pekar på samspelet mellan progression och regression – alltså mellan framåtskridande kunskaps- och färdighetsutveckling och utlevelse av det man redan har i sig. Därför behövs ett ovanligt lärande som fungerar under ovanliga villkor. För Ziehe handlar det om att problematisera det som verkar självklart och att pröva nya sätt att förstå de villkor som det moderna samhället reser för lärandet.

Ziehe (1993) betonar att i skolorna uppstår en pedagogisk och framtidsrelaterad press att ständigt behöva kvalificera sig – aldrig har man testat och bedömt så mycket (detta ursprungligen nedskrivet 1989). Ziehe framhåller att ungdomarna under dagens sociokulturella och psykiska betingelser "presterar" genom att utprova och erövra identiteter.

Mats Trondman (2003) belyser i boken "Kloka Möten", den praktiska konsten att bemöta barn och ungdomar. Utifrån såväl ett teoretiskt som ett praktiskt perspektiv funderar Trondman kring vad det innebär att bemöta barn och ungdomar så att de

känner sig delaktiga och tagna i anspråk. Trondman problematiserar begreppet Klokhet. Klokhet ur ett filosofiskt perspektiv och klokhet ur ett praktiskt perspektiv.

Enligt Trondman handlar klokhet om vad ett samhälles vuxna medborgare skall tänka och hur de skall göra så att alla barn och ungdomar växer upp med och präglas av ett gott liv – ett liv med kärlek och omsorg, tillräckliga materiella omständigheter, ett värdigt bemötande och utvecklande samhällsinstitutioner. Vilka blir då bemötandets former och bemötandets möjligheter? frågar Trondman.

Trondman svarar genom att introducera Martha Nussbaums (amerikansk filosof) begrepp *socialt produktiva val*. Genom Nussbaums tolkning av filosofen Aristoteles tankar kring ”livets goda motto”, definieras socialt produktiva val; ett verkligt socialt produktivt val föregås och följs av förståelseformer präglade av självreflektionens tankeskärpa och känslolinlevelse vilka kan genomskåda och överskrida präglings-effekten av egna villkor och intressen. Livets goda motto handlar om

”att för alla medborgare göra de materiella, institutionella och utbildningsmässiga omständigheterna tillgängliga inom vilken god mänsklig verksamhet kan väljas”. (Trondman 2003, sid 25)

Trondman konstaterar i sin analys att kloka vuxna organiserar uppväxtmiljöer, som omfattar och integrerar såväl materiella villkor (ekonomi, hälsa, boendemiljö), institutionella sammanhang (skola, vård, parlament) som relationer för omsorg, förnuft och känslor (vuxnas bemötande av barn och ungdom).

Trondmans perspektiv utgår från en, enligt honom, avgörande aspekt av ungdomars möjlighet till delaktighet *”de vuxnas vardagliga bemötande av ungdomar”*.

Trondman understryker delaktighet som en metod i vuxnas arbete med ungdomar som i sina liv inte har ”självförtroende och en känsla av att man är värd något”, som inte erfar ”att ens synpunkter är viktiga” och att ”att man verkligen har något att tillföra och att man verkligen kan påverka och förändra något”. Trondman döper metoden till *vardaglig delaktighetskultur*.

Denna vardagliga delaktighetskultur handlar om att ge unga människor livsvillkor och ett kommunikativt bemötande som kan göra dem socialt produktiva. I grund och botten handlar detta om att måna om en jämlik förmåga att leva väl under loppet av ett helt liv och att de vuxnas omsorg inte skall vara något som barn och ungdomar skall behöva ”utkämpa utmattande strider för att få stöd för”.

2.3. Ungdomskulturer

Lalander och Johansson (2002) vill försöka förstå ungdomars handlingar och tankemönster utifrån vad de symboliska interaktionisterna kallar *”the actors point of view”*, alltså *aktörernas synsätt*. De symboliska interaktionisterna var en grupp forskare, framför allt i USA, som under 1920-talet och framåt försökte utarbeta teorier om hur vårt medvetande utvecklas i mötet med andra. Författarna understryker att ungdomar är intressanta att studera då de kan ses som seismografer – som känsliga uttolkare av vår tid.

Lalander och Johansson menar att genom att studera unga människor så får man viktiga ledtrådar om karaktären på den tid man lever i. Hur dagens ungdomar tänker på sig själva, sin omvärld och om framtiden har därför stor betydelse för det framtida

samhällets utformning. Lalander och Johansson pekar på att samhället och därmed ungdomskulturerna förändras och att denna förändring i mycket har med globaliseringen att göra. Unga färdas idag genom olika grupper och stilar på ett helt nytt sätt än tidigare generationer. Genom de nya och nästintill obegränsade möjligheterna att träffas och kommunicera på nätet, växer nya gemenskaper fram.

Genom att lansera begreppet det senmoderna samhället och genom att luta sig mot den brittiske sociologen/politiska teoretikern Anthony Giddens, fås ett analysinstrument av det samtida västerländska samhället. Detta senmoderna samhälle ställs i relation till diskussionen av det moderna och post-moderna, där det moderna blir en historisk tid där vetenskap och snabb förnuftstro bidrar till att förändra människors livsmöjligheter och identitetsförutsättningar och där det senmoderna blir en fördjupning men också en radikaliserings av de historiska processerna. Författarna menar att leva i det senmoderna samhället innebär att leva i en medialiserad och globaliserad värld, där existentiella frågor ställs på sin yttersta spets – i det senmoderna samhället blir det möjligt att köpa sig en identitet.

Dagens ungdomar lever i en värld där de förväntas lyckas med sina studier, göra karriär osv., vilket ses som moderna ideal. Men samtidigt förväntas de träna sina kroppar, ha rätt stil och konsumera i en tid då nya konsumtionssymboler snabbt byts ut för att ersättas av andra. I den meningen lever de också i de senmoderna. (Lalander och Johansson, 2002, sid 14)

Det existerar kulturmönster, uttryckta både i ungdomars handling och i mediala sammanhang, som ungdomar delar just på grund av att de är unga. Samtidigt så finns det inte en kultur, betonar Lalander och Johansson (2002), utan flera. Författarna pekar på att det finns olika grupp-kulturer och ibland även mikrokulturer som hävdar vissa uttryck, ideal och värden och att dessa skapas i den konkreta ungdomsgruppen. Genom att studera hur grupp-kulturer skapas och framför allt befasts finns möjligheter att skapa en nära förståelse av ungdomars liv.

Författarna representerar ett synsätt där det alltid är nödvändigt att sätta in den lilla gruppen i ett större sammanhang – individ- grupp- kollektiv- samhälle/kultur. I detta poängteras individualiseringen och globaliseringen som viktiga aspekter av moderniseringsprocessen. Lalander och Johansson (2002) betonar att unga vuxna idag värnar om sin individuella frihet att välja och skapa en egen position, identitet och känsla av autenticitet. Globaliseringen av livsstilar gör att många unga vuxna är kosmopoliter – avståndet mellan länder förkortas genom den moderna kommunikationsteknologin och genom den nya median blir globala uttryck vardagsmat och tillhandahåller på så vis ett referensmaterial för identitets- och kulturskapande.

Den moderna kommunikationsteknologin medför att dagens gemenskaper i hög grad är föreställningar om gemenskap och inte verkliga möten. Lalander och Johansson (2002) presenterar här Benedict Anderssons begrepp imaginära eller föreställda gemenskaper. Via språk, olika dokument, symboler och ritualer bibehålls och stärks denna gemenskap. Det blir en paradox att frånvaron av de verkliga mötena kombineras med den starka känslan av gemenskap som kännetecknar många samtida ”ungdomsgrupper”.

Thomas Ziehe (1993) hävdar att det finns två diskurser. Ungdomens diskurs, vilket är den ungdomskultur som behandlas i offentligheten, av massmedierna, av offentligheten. Den andra diskursen är ungdomskulturerna själva och den situation som råder där.

Thomas Ziehe menar att det stora problemet för ungdomarna är att veta vem man är. Ziehe menar att om man bygger upp gruppen tillräckligt stabilt, blir den närmast som ett mikrokosmos (mikroordning) i kaoset (det samtida samhället) och världen blir därmed någorlunda enkel att förhålla sig till. Ziehe menar att många ungdomar längtar efter ett mer stabilt samhälle, men att det egentligen går förlorat och att de i brist på detta samhälle bygger upp den egna gruppen så att den skall påminna om detta. Ziehe introducerar här begreppen *subjektivering*, *ontologisering* och *estetisering*. Subjektivering handlar om den starka längtan efter närhet eller situationer som tillåter psykisk intimitet, ontologisering handlar om att erhålla en djupt förankrad visshet med en fruktan för förlorad överordnad mening och estetisering är en postmodern tendens genom att eftersträva stegrad intensitet.

Genom dessa begrepp analyserar Ziehe ungdomars strategier av att hantera det faktum att de lever i ett senmodernt samhälle. Ziehe använder dessa begrepp när han belyser ungdomars reseprojekt. Reseprojekt handlar till stor del om frihet, individuella upplevelser och erfarenheter, kickar och intensitet och sedan omvandlas till ett kulturellt kapital – att bli någon, göra karriär och förankra sig i tillvaron. Ziehe menar att de genom resandet skapar en bild av sig själva som ”lyckade individer”. Detta blir då en ontologisering, där de relaterar de egna identiteterna till samhällets framgångsideal och då upplevs detta som att deras identiteter integreras i ett större sammanhang.

Ziehe beskriver vår tid som en epok utsatt för en erosionskris – gamla traditioner och normer nöts ner i allt snabbare takt. Ziehe menar att traditionerna för arbete, familjebildning, identitet o s v förlorar sin giltighet och blir obrukbara, eller åtminstone förlorar sin självklarhet och ifrågasätts. Ziehe (1993) menar att det leder till en dubbelbottnad process som både bidrar till osäkerhet och öppnar för förändring.

Ziehe pekar på att det finns en ökad reflexivitet i det samhälle som ger oss allt fler möjligheter att uttrycka och fundera över den egna identiteten och samtidigt skapa distans till oss själva. Vidare finns det en görbarhet i det att allt upplevs som möjligt att skapa, vilket då också ger oss ansvar. Det finns också en ökande individualisering i det att allt individuellt måste och kan väljas t.ex. livsstil. På detta sätt uppkommer ett förväntansgap – klyftan mellan drömmar och verklighet växer, och detta på gott och ont, eftersom det både kan leda till frustration och driva fram förändrade engagemang.

3. Metod

Holme och Solvang (1997) definierar metod på följande sätt; En ny metod är ett redskap, ett sätt att lösa problem och komma fram till ny kunskap. Allt som kan bidra till dessa mål är en metod. Alla metoder är dock inte lika hållbara eller tål kritisk prövning lika bra. Holme och Solvang definierar kvalitativa metoder, som metoder som innebär en ringa grad av formalisering och med ett förstående syfte. Kvalitativa metoder definieras som metoder som är formaliserade och strukturerade och som präglas av kontroll från forskarens sida.

3.1 Forskningsstrategi

Med forskningsstrategier avses en generell inriktning vad gäller genomförandet av samhällsvetenskaplig forskning. Både teoretiker och praktiker betonar gärna skillnaden

mellan kvantitativ och kvalitativ forskning, men Bryman (2006) manar till försiktighet med att uppfatta dessa strategier som oförenliga.

Denna studie är i huvudsak kvalitativ till sin form.

En kvalitativ design lägger vikt vid ord och inte vid kvantifiering under insamling och analys av data. I huvudsak betonar den kvalitativa forskningsstrategin ett induktivt synsätt på relationen mellan teori och forskning, med tyngdpunkt på generella teorier. En kvalitativ forskningsstrategi lägger tonvikten vid hur individer uppfattar och tolkar sin sociala verklighet (kunskapsteoretisk ståndpunkt) och rymmer en bild av den sociala verkligheten som en ständigt föränderlig egenskap som hör till individernas skapande och konstruerande förmåga (ontologi).

Inom den kvalitativa forskningen är begrepp i sig en stor del av en kvalitativ undersökning. Begrepp utgör ett redskap för forskaren när hon skall ta sig an de många former som de företeelser begreppen står för kan anta.

En kvalitativ strategi innebär också att forskaren har möjlighet att ändra inriktning och fokus under undersökningens gång.

Valet av en kvalitativ strategi stöds av Patel och Davidssons (2002) resonemang där de framhåller att syftet med kvalitativa undersökningar är att skaffa en annan och djupare kunskap än den fragmentiserade kunskap som ofta erhålls när kvantitativa metoder används.

Holme och Solvang (1997) ger ett stöd för valet av strategi, då de poängterar att kvalitativa data visar på totalsituationen. Detta bidrar till en bättre förståelse.

Även Kvale (1997) stödjer resonemanget om ett kvalitativt angreppssätt genom att poängtera att kvalitativa metoder fångar erfarenheter och innebörder ur undersökningsspersonernas erfarenhetsvärld.

3.2 Datainsamlingsmetod

Intervjuformen kan användas vid insamlandet av data vid såväl kvantitativa som kvalitativa studier.

Intervjun är den mest använda forskningsmetoden vid kvalitativa studier. Bryman (2006) pekar på den flexibilitet som intervjuformen erbjuder. Kvale (1997) understryker att syftet med den kvalitativa forskningsintervjun är att erhålla kvalitativa beskrivningar av den intervjuades livsvärld, något som i högsta grad är relevant för den fråga jag valt att fokusera. Widerberg (1995) understryker att valet faller på den kvalitativa metoden om man är intresserad av att förstå meningen och innebörden av det man undersöker och inte i första hand frekvensen eller förekomsten av något vilket man får svar på genom en kvantitativ metod.

De genomförda elevintervjuerna har varit semikonstruerade – jag har ställt ett antal frågor utifrån en generellt hållen intervjuguide, där det varit möjligt att variera ordföljden och ordningen mellan frågorna. Bryman (2006) beskriver den semikonstruerade intervjun så att den utgår från en lista med förhållandevis specifika teman som skall beröras och där intervjupersonen har stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt. I den kvalitativa intervjun behöver frågorna inte komma i samma ordning som i intervjuguiden.

Vid semikonstruerade intervjuer finns också en möjlighet att ställa ytterligare frågor utifrån det som uppfattas vara viktiga svar från respondentens sida. (Bryman 2006). Valet av semikonstruerade intervjuer har varit mest relevant utifrån att jag önskat fånga varje elevs egna tankar.

Bryman tydliggör olikheter mellan de intervjuer som hålls inom den kvantitativa och kvalitativa forskningen. De kvalitativa intervjuerna håller fokus på de intervjuades ståndpunkter och inte som i den kvantitativa fokuser på forskarens intressen. I den kvalitativa intervjun är det önskvärt att låta intervjupersonen röra sig i olika riktningar, eftersom detta ger en uppfattning om vad intervjupersonen upplever vara relevant och riktigt.

I den kvalitativa forskningen kan intervjuerna avvika i tämligen stor utsträckning från varje form av intervjuguide eller frågeschema som har formulerats. Det finns möjligheter att ställa uppföljande frågor utifrån det som intervjupersonerna svarat, och de kan variera ordningsföljden i frågorna.

Genom detta blir de kvalitativa intervjuerna flexibla och följsamma efter den riktning som intervjupersonens svar går och undersökningens fokus kan anpassas efter de viktiga frågor som dyker upp under intervjuerna.

I den kvalitativa intervjun utformas intervjuguiden utifrån frågan ”Vad måste jag veta för att kunna besvara min frågeställning?”. Detta har inneburit att jag har behövt skaffa mig en bild över hur intervjupersonerna upplever sin värld och sitt liv. Bryman (2006) understryker att formuleringarna och frågeställningarna för undersökningarna inte skall vara för specifika så att de i sig hindrar alternativa idéer eller synsätt att uppstå under insamlingen av data under fältarbetet. Det är viktigt att fokus ligger på hur intervjupersonerna uppfattar sin värld.

Utifrån det angreppssätt som ”Grounded Theory” står för, betonas vikten av att man inte inleder en undersökning med alltför många förutfattade meningar.

Intervjuguiden skapar ett visst mått av ordning i de teman som är aktuella.

3.3 Undersökningsdesign - genomförandet och bearbetningen av data.

En undersökningsdesign handlar, enligt Bryman (2006) om kriterier som kommer till användning då samhällsvetenskapliga undersökningar skall bedömas eller utvärderas. En design utgör därför en ram för generering av empiriska data som passar både för en viss uppsättning kriterier och för de frågeställningar forskaren är intresserad av. Bryman varnar för att blanda samman undersökningsmetoder och undersökningsdesign. Bryman visar att ställningstaganden som gjorts är beroende på den prioritet som skall ges åt ett antal dimensioner eller aspekter av forskningsprocessen

Patel & Davidsson (2002) understryker att syftet med en kvalitativ intervju är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenheten hos något, t.ex. den intervjuades livsvärld eller uppfattningar om något fenomen. Detta innebär att man

aldrig i förväg kan formulera svarsalternativ för respondenten eller avgöra vad som är det sanna svaret på en fråga. I denna mening är en kvalitativ intervju riktad mot ett induktivt eller abduktivt arbetssätt i forskningen.

I detta fall har den kvalitativa intervjun haft en hermeneutisk inriktning, där medkänsla spelar en viktig roll. Avsikten är att nå en djupare förståelse av individen och dennes livsvärld. Medkänsla antas vara en tillgång för att nå fram till förståelse (Patel & Davidsson, 2002).

Kvale (1997) talar om forskningsintervjun som en mellanmänsklig situation, ett samtal mellan två parter om ett tema av ett ömsesidigt intresse. Kvale förtydligar att intervjun är en specifik situation där kunskap utvecklas genom en dialog. I ett forskningssammanhang är det upp till intervjuaren att på kort tid skapa en sådan kontakt att samspelet mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad blir mer än en artig konversation eller ett utbyte av åsikter.

Utifrån en uppgjord intervjuguide, intervjuades initialt i november 2007, sex elever i år 9. Då urvalsgruppen utvidgades i december 2007 har under perioden december 2007-mars 2008 ytterligare sju elever intervjuats. Sammanlagt har tretton elever intervjuats.

Nio intervjuer spelades in för att senare transkriberas för bearbetning utifrån min forskningsfråga. Vid fyra intervjutillfällen har min medhavda bandspelare inte fungerat, på grund av det som brukar kallas den mänskliga faktorn. Som stöd för min bearbetning och analys av dessa första samtal hade jag således endast det jag skrivit ner under intervjuerna. Övriga intervjuer spelades in på band kompletterat med de stolpar som jag under intervjun skrev i mitt block.

Eleverna och deras vårdnadshavare var informerade om att intervjuerna skulle spelas in (se bilaga 2). Inför varje intervjusituation klargjorde jag att jag kom att spela in intervjun, så att respondenten skulle även i detta sammanhang skulle ges möjlighet att avböja inspelning (Patel & Davidsson, 2002). Jag valde att spela in intervjuerna för att helt kunna koncentrera mig på det eleverna sa och för att kunna följa upp med följdfrågor omedelbart med stöd i intervjuguiden (Kvale 1997, Bryman 2006).

Fördelen med att spela in intervjuerna är att intervjupersonens svar registreras exakt. Nackdelen har varit att det är mycket tidsödande att skriva ut de inspelade intervjuerna, vilket Patel och Davidsson (2002) understryker. En annan nackdel är att närvaron av bandspelaren kan påverka de svar man får. Den bandspelare som jag använt är en knappt decimeterstor bandspelare, och frånsatt de tillfällen när tekniken varit emot mig, har jag inte uppfattat att de intervjuade har påverkats av den närvarande bandspelaren i någon avsevärd grad.

Samtliga intervjuer genomfördes i ett ostört rum, på den skola där eleverna går. Intervjuerna tog ca tjugo - trettio minuter att genomföra. Jag hade förväntat mig att varje intervju skulle ta längre tid, men samtliga elever som intervjuades hade klara uppfattningar om hur de definierade framgång och vad ett framgångsrikt liv innebar.

Jag hade förberett mig inför intervjuerna genom den litteratur som redovisas under teorikapitlet. Litteraturen lästes delvis parallellt i tid med intervjuandet och renskrivandet. På detta sätt har den teoretiska grunden hela tiden vidgats.

Intervjuerna skrevs ut i nära anslutning till genomförandet, och har gett möjlighet till kontinuerligt läsande och distansering.

Elevernas utsagor har ställts mot relevanta teorier samt aktuella rapporter från Skolverket, Skolutvecklingsmyndigheterna etc.

3.3.1 Reliabilitet

Reliabilitet handlar om undersökningens tillförlitlighet, och är oftast aktuellt i forskningssammanhang som berör den kvantitativa forskningens resultat. Reliabiliteten handlar om huruvida resultaten från undersökningen blir desamma om undersökningen genomförs på nytt eller påverkas de av slumpmässiga eller tillfälliga betingelser. I kvalitativa forskningssammanhang riktas ofta tvivel mot undersökningarnas reliabilitet, då detta i första hand handlar om kvantitativa strategier för att erhålla en uppfattning om hur nöjaktiga och noggranna mätningarna är (Bryman, 2006).

Bryman för med stöd av två forskare (Guba och Lincoln) fram begreppet pålitlighet (dependability) som ett alternativ till reliabilitet. Genom detta begrepp menar forskarna att det är möjligt att bedöma en undersökning genom att anta ett granskande synsätt och därav bedöma undersökningens trovärdighet.

Genom att majoriteten av de genomförda intervjuerna spelats in, finns möjlighet att verkligheten körs i repris hur många gånger som helst (Patel och Davidsson, 2002). På detta sätt ges möjlighet att försäkra sig om att det som sagts är rätt uppfattat.

3.3.2 Replikation

Replikation är ett annat kriterium i forskningssammanhang, och är giltigt då en forskare vill reproducera eller upprepa en undersökning och de resultat en forskare har kommit fram till.

Inom kvalitativ forskning är det i allmänhet svårt att uppfylla detta kriterium, då det i princip är omöjligt att ”frysa” en social miljö och de sociala betingelser som gäller vid en inledande studie för att göra den replikerbar i den bemärkelse som man allra oftast avser.

3.3.3 Validitet

Ett forskningsresultats validitet är, enligt Bryman (2006) ett av de viktigaste, kanske det viktigaste forskningskriteriet. Validitet handlar om huruvida man ”observerar, identifierar eller mäter det man säger sig göra”. Inom den kvalitativa forskningen talar man om intern validitet innebärande att det skall finnas en god överensstämmelse mellan forskarens observationer och de teoretiska *idéer* som forskaren utvecklar.

En anpassning av innebörden i detta begrepp kan göras genom att i den kvalitativa forskningen tona ner de frågor som rör mätning.

Inom den kvalitativa forskningen finns möjlighet att utföra en så kallad respondentvalidering (deltagarvalidering) vilket då avser den process varigenom en forskare förmedlar sina resultat till de människor som varit föremål för eller på annat sätt ingått i undersökningen.

Målet med detta är att få en bekräftelse på att den beskrivning som forskaren beskrivit är riktig. På detta sätt finns det möjlighet för forskaren att försäkra sig om en god överensstämmelse mellan resultaten och de erfarenheter och uppfattningar som undersökningspersonerna har.

Denna undersöknings resultat kommer att återkopplas på den aktuella skolan.

3.3.4. Äkthet

Äkthet eller autenticitet är ett annat tillförlitlighetskriterium som används inom den kvalitativa forskningen. Utifrån detta kriterium ställs ett antal frågor. En av de frågor som ställs är: *Ger undersökningen en tillräckligt rättvis bild av de åsikter och uppfattningar som finns i den grupp människor som studeras?*

Genom att den ursprungliga elevgruppen utökades med samtliga elever som kunde tänka sig att ställa upp på en intervju har denna undersöknings äkthet ökat och ger sannolikt en relativt rättvis bild av den grupp människor som undersökts.

3.4 Urval

Urvalet är i mycket att beteckna som ett bekvämlighetsurval, vilket kräver en hög medvetenhet om de begränsningar i form av generaliserbarhet som detta urval medför (Bryman 2006)

Eleverna går på en skola som ligger utanför den egentliga tätorten i kommunen och elevsammansättningen är mycket homogen, endast 1-2 % av eleverna har någon form av utländsk bakgrund. Bland de elever som slutade år 9, vårterminen 2007 var 97 % behöriga till nationellt program, vilket detta år var högst i kommunen och hela 95 % hade betyg i samtliga ämnen. Skolans resultat ligger markant över de modellberäknade värden som återfinns i Skolverkets analysverktyg, SALSA. Med hjälp av detta analysverktyg kan kommuner och skolor bedöma skolors samlade betygsresultat i ett riksperspektiv. Genom att ta hänsyn till skolors elevsammansättning kan kommuner och skolor få en ny utgångspunkt för diskussion och analys av skolors förutsättningar, processer och resultat. Under den senaste tioårsperioden har skolan årligen avvikit ca 10 % över de modellberäknade värdena (Skolverket, SALSA).

Samtliga elever går i samma klass och jag kom ursprungligen i kontakt med dem genom att jag genomförde ett didaktiskt uppdrag från några av klassens lärare. Ett didaktiskt uppdrag utgår från det lärande mötet och fokuserar elevers och lärares möte (och det innehåll som valts och de metoder som använts). Det didaktiska uppdraget har bland annat genomförts genom en serie observationer och det var utifrån dessa observationer som elevurvalet gjordes. Vid flera av de didaktiska uppdrag jag tidigare genomfört har jag också valt att intervjua elever för att få ett värdefullt tillskott till den didaktiska analysen. Under arbetet med det didaktiska uppdraget såg jag att det fanns ett antal elever i klassen som i hög grad, vid skiftande lektionstillfällen och oberoende av ämne, arbetade mycket självständigt och sällan sökte stöd av sina lärare. Jag blev nyfiken på vad det var som drev dessa elever – sammanlagt sex stycken – och tillfrågade därför initialt dessa sex för en intervju.

Samtliga sex elever ja och ett informationsbrev sändes till vårdnadshavaren (se bilaga). Dessa sex elever intervjuades under november 2007.

I samband med ett handledningstillfälle i december problematiserade min handledare, Ulf Torper, urvalet och påpekade att genom att begränsa urvalet av elever till dem som uppvisade ett självständigt och ansvarstagande beteende kunde det leda till att jag fick de svar jag ville, enligt principen att såsom det ropas i skogen, så svaras det också. En självuppfyllande profetia.

Efter handledningstillfället besökte jag den aktuella klassen under en mentorstimma, då jag initialt för samtliga berättade om mitt arbete och samtidigt frågade vilka som kunde tänka sig att ställa upp och bli intervjuade. Responsen var stor.

Nästan halva klassen (medräknat de elever som sedan tidigare intervjuats) anmälde sitt intresse för att delta i intervjun.

Vårdnadshavarna till samtliga elever som förklarat sig villiga att ställa upp och bli intervjuade har brevlades informerats.

Av de elever som förklarade sig villiga att ställa upp, har tre ännu inte intervjuats, då två av dem varit frånvarande vid de tillfällen jag har haft möjlighet att besöka skolan för intervjuer. Den tredje eleven hade vid aktuellt intervjutillfälle ändrat sig och ville inte längre delta. Min avsikt är dock att, om än i efterhand, intervju och samtala med dessa elever, för att visa att jag uppskattar deras villighet att medverka.

Jag har medvetet inte valt att undersöka de intervjuade elevernas betygsresultat. En sådan undersökning, skulle om den gjorts på förhand, kunnat ha påverkat min tolkning av elevernas svar. I efterhand skulle en sådan jämförelse kunnat ha gjorts och slutsatser dragits. Jag har emellertid inte valt att göra en dylik jämförelse, framför allt därför att jag inte heller i efterhand har velat bli påverkad av elevernas betyg i min (efterhands)tolkning.

3.5. Analys av data

Patel och Davidsson (2002) understryker det praktiska med att göra löpande analyser i arbetet med en kvalitativ undersökning. En stor fördel med det är att detta också genererar idéer kring hur det fortsatta arbetet skall fortgå. I arbetet med denna uppsats har detta förfaringssätt fallit sig naturligt. För att intervjuerna – både de inspelade och de som skett genom anteckningar under intervjutillfället – skrivits ut i nära anslutning till varje intervjutillfälle och då naturligt lett till en första analys. Genom detta förfaringssätt har det också varit möjligt att förtydliga frågor men framför allt har analysen påbörjats medan intervjun varit i färskt minne.

Vid analys av resultaten har ett hermeneutiskt förhållningssätt intagits. Hermeneutik betyder ungefär tolkningslära och är en vetenskaplig riktning där man studerar, tolkar och försöker förstå grundbetingelserna för den mänskliga existensen (Patel och Davidsson, 2002). Hermeneutiken står för en forskarroll som är öppen, ”subjektiv” och engagerad – alltså en kvalitativ förståelse och tolkningssystem.

Enligt Patel och Davidsson är all mänsklig verklighet av språklig natur och genom språket går det att skaffa sig kunskap om det genuint mänskliga. Hermeneutikern menar att det går att förstå andra människor och vår egen livssituation genom att tolka hur mänskligt liv, existens, kommer till uttryck i det talande och skrivna språket samt i människors handlingar och i mänskliga livsyttringar.

En hermeneutisk forskare närmar sig sitt forskningsobjekt subjektivt utifrån sin egen förförståelse – tankar, intryck, känslor och kunskap. Detta är en tillgång vid att tolka och förstå. En hermeneutisk forskare försöker se helheten i forskningsproblemet. Denna uppfattning – holism – ställer helheten i relation till delarna och pendlar mellan del och helhet för att på detta sätt nå fram till en så fullständig förståelse som möjligt.

Forskaren ställer helheten i relation till delarna och pendlar mellan del och helhet för att på detta sätt nå fram till en så fullständig förståelse som möjligt. Forskaren kan sätta sig själv som subjekt i relation till forskningsobjektet och sedan pendla mellan att inta objektets och subjektets synvinkel (Patel och Davidsson, 2003 sid. 29).

Forskaren som tolkar t.ex. en noggrant utskriven intervju, börjar med att förts läsa hela intervjun och försöker förstå helheten av denna, för att sedan läsa olika delar av texten var för sig för att skaffa sig förståelse av dessa. Forskaren kan sedan pendla mellan dessa båda synsätt och ställa de olika förståelserna i relation till varandra. På samma sätt kan forskaren pendla mellan subjektets synvinkel, dvs. intervjuaren, och objektets synvinkel, dvs. den intervjuade, för att nå fram till en god förståelse för det studerade problemet. Hela tiden använder också forskaren sin egen förförståelse som ett verktyg i tolkningen.

För att lyckas med detta krävs ofta av den hermeneutiske forskaren att kunna använda sin empati eller medkänsla för att förstå objektet. Det är snarare rimligt att beskriva relationen mellan forskare och det studerade objektet som den mellan två jämbördiga subjekt, dvs. forskaren och subjektet befinner sig på samma nivå och försöker nå en gemensam förståelse. I detta sammanhang använder hermeneutikerna ofta begreppet förståelsehorisont som betecknar gränsen mellan vad som omfattas av förståelse och vad som inte gör det.

Hermeneutisk forskning har tydligt drag av abduktion just i och med att forskaren skall pendla mellan olika synvinklar i tolkningsakten. Det finns inte någon bestämd utgångspunkt eller slutpunkt för den hermeneutiska tolkningsakten. Helhet eller del, subjekt eller objekt, forskarens förförståelse, perspektivförskjutningar i pendlingen, allt detta utgör en helhet som lever och utvecklas. Ofta kallas detta för den hermeneutiska spiralen.

Sjöström (Starrin och Svensson, red 1994) betonar att hermeneutiken har som ett av sina fokus att söka kunskap om människor som intentionella varelser. Målsättningen är att förstå handlingar och företeelser sedda var för sig som helheter. Sjöberg betonar att den hermeneutiska spiralen är uppåtgående för att tydliggöra att forskningen är öppen såväl uppåt som nedåt. Forskningen startar inte vid en nollpunkt och kunskapsutvecklingen har inget slut.

Forskningsansatsen i detta arbete har utgått från det som kallas ”Grounded Theory”. En Grounded Theory forskare börjar förutsättningslöst med empiriskt arbete. Forskningsfrågan formuleras öppet och antas kunna förändras under forskningsprocessen. Datainsamling och teorigenerering sker parallellt.

Patel och Davidsson (2002) beskriver att Grounded Theory (grundad eller lokal teori) innebär att utgå från empiri och att formulera en lokal teori som främst har täckning för det unika fallet dvs. det omvända sättet till att bygga teoretiska superstrukturer. Allt material skrivs ut och det genereras en lokal teori. Den lokala teorin består av empiri

som kategoriserats i olika koder. Dessa koder upptäcks av forskaren under arbetet med att samla, transkribera och upprepade gånger läsa genom materialet. Detta arbete fortgår till dess att teoretisk mättnad uppnås. Med andra ord är Grounded Theory eller lokal teori ett system av koder som alla är nära sammankopplade med empirin.

Inför slutbearbetningen har hela textmaterial lästs igenom flertalet gånger. Jag har här arbetat med pennan i hand och löpande fört anteckningar. Under det avslutande analysarbetet har jag utifrån de olika intervjuerna letat mönster, ”teman” och kategorier i det sagda. De utskrivna intervjuerna har kommenterats i marginalen, överstrykningspennor har nyttjats för att tydliggöra det som bedömts som intressant, intervjuerna har avlyssnats för att notera rösterna och pauser och Word har använts för att ”klippa och klistra” i materialet. Jag har vid analysen utgått från de olika frågorna under intervjun.

Den skisserade arbetsgången ovan liknar, enligt Patel och Davidsson (2002) den som tillämpas inom ”Grounded Theory”.

3.6. Etiska aspekter

Vetenskapsrådet (2005) har i sina forskningsetiska principer betonat individskyddskravet, vilket innebär att deltagare, försökspersoner och informanter inte får komma till skada. Individskyddskravet förtydligas i regler med krav på information, på samtycke, på konfidentialitet och på hur forskningsmaterialet får nyttjas.

Holme och Solvang (1997) betonar att en forskning, som har människa och samhälle som studieobjekt också innebär etiska problem.

Dessa författare betonar att forskningen inte är värdeneutral. Holme och Solvang understryker respekten för medmänniskor som en grundläggande utgångspunkt för all form av samhällsforskning. Detta innebär att man aldrig får acceptera en forskningspraxis där människor görs till medel för att vissa mål skall uppnås. Detta innebär att integriteten måste skyddas för den som bidrar med information.

Svarspersonerna måste ha god information om det de medverkar i och vad resultaten skall användas till. Holme och Solvang betonar också att en forskningsprocess alltid gör något med intervjupersonerna, vi kan starta processer hos dem som inte är möjliga att följa upp.

Kvale (1997) pekar på att intervjusituationen är en ”*ömtålig balans mellan det kognitiva kunskapssökandet och den mänskliga interaktionens etiska aspekter*”.

Det har varit viktigt, och är viktigt, att kombinera en öppenhet gentemot skolledning och vårdnadshavare kring de genomförda intervjuerna, med att datainsamlingen, för utomstående, hanteras konfidentiellt. Öppenheten har varit viktig för att förtjäna tillit från dem som berörts av datainsamlingen.

Såväl de berörda eleverna som elevernas vårdnadshavare har informerats om att elevintervjuerna skulle ligga som grund för min rapport. Arbetet har också förankrats hos skolans ledning.

Frågor av känslig natur eller där identifieringsmöjligheter föreligger har i möjligaste mån undvikits.

Kvale (1997) understryker att forskare bör överväga de konsekvenser som kan följa av att delta i en undersökning för intervjupersonernas del. Den personliga närheten i intervjusituationen kan få de intervjuade att avslöja saker som de senare kommer att ångra. Det ställs därför stränga krav på intervjuarens känslighet när det gäller hur långt hon eller han ska gå i sina frågor (Kvale, 1997). Forskaren kan också ställas inför etiska problem i samband med utskriften av intervjun.

Vid förfrågan till eleverna och i den information som gick hem till vårdnadshavaren utlovades att svaren skulle komma att behandlas konfidentiellt, varför det redan vid utskriftssituationen har varit centralt att dölja individens identitet och i möjligaste mån sådant som kunnat kopplas till individen. Såväl det inspelade som det utskrivna materialet har behandlas med försiktighet (Kvale, 1997, Bryman 2006).

4. Resultat

Resultaten från de empiriska studierna redovisar jag nedan. Jag har valt att utgå från varje huvudfrågeställning och under den sammanfattningsvis redovisa intressanta svar, mönster och samband. I syfte att inte lämna ut någon elev har citat och excerpt minimerats. Intresserade av att ta del av de avidentifierade excerpten välkomnas att ta kontakt med författaren.

4.1 Intervjutillfällen

Tretton individuella intervjuer har genomförts under perioden november 2007 – mars 2008. Av de intervjuade har sju varit flickor och sex pojkar. Jag har valt att inte presentera de medverkande eleverna i syfte att inte röja deras identitet. Jag har också valt att inte ta del av deras skolresultat, vare sig genom direkta frågor kring detta eller genom att ta del av betygskatalogerna. Detta för att ha ett så öppet sinne som möjligt under intervjusituationen.

Intervjuerna har till största delen skett under elevernas klassrådstitid, i ett avskilt rum på elevernas hemskola. Jag har hämtat eleverna i hemklassrummet och vi har gemensamt gått till intervjurummet. Under denna tid har vi småpratad, i några fall har vi pratat kring det gymnasieval som eleven stått inför alternativt nyligen avslutat, men också kring vad eleven gör på sin fritid. Detta samtal har fått till följd att jag och eleven skapat en kontakt vid de tillfällen som vi samtalat om gymnasievalet har samtalet möjligen påverkat det faktum att elevens tankar förts in på det som krävs för att komma in på önskat gymnasieprogram. I intervjurummet har vårt samtal fortsatt under tiden vi suttit vid ett runt bord medan jag arrangerat bandspelaren.

Jag har uppfattat de medverkande eleverna som en blandning av förväntansfulla och fokuserade på de frågor som väntat (vilka i förväg var kända). Frågorna har ställts med stöd i intervjuguiden, men samtidigt har jag strävat efter en lyhördhet för att kunna fånga intressanta frågeställningar och perspektiv hos eleverna.

4.1 Betydelsen av begreppet framgång

Flera elever underströk att framgång är individuellt, att det skiljer från person till person, men att det i detta var viktigt att uppnå det egna målet – att man kommer dit man vill. Det innebar att många elever gav uttryck för att det var svårt att mäta

framgång. De ”mått” på framgång som framfördes av eleverna var bra jobb, pengar, kändisskap, popularitet och familj.

En god inkomst och pengar lyftes av nio av de intervjuade, men inte som ett mål i sig, utan som en förutsättning för att kunna ha en meningsfull fritid, familj, ett bra liv. Flera av de intervjuade betonade att lyckas i livet inte handlade om pengar i sig, utan de förutsättningar och möjligheter som pengar förde med sig.

En familj var ett tecken på framgång hos majoriteten av de intervjuade. Att sikta på familj och barn var det mål som nämndes av de flesta som intervjuades.

Sju av de intervjuade eleverna pratade mycket om vikten av att få bra betyg så att de kom in på det gymnasieprogram som de önskade, för att därefter kunna få ett bra jobb, och en bra titel. En titel innebar en möjlighet att kunna definiera sig själv. De elever som angav detta menade att detta fungerade som en ”morot” i vardagen. Flera av eleverna uttalade att ett bra jobb, var ett jobb där man rörde på sig – inte ett kontorsjobb.

Några elever pekade på sig själva som exempel på någon som nått framgång, och motiverade detta genom att visa på att de hade många kompisar, bra skolresultat. De trivdes, det kändes bra att gå till skolan. En elev definierade framgång på följande sätt;

Framgång kan betyda mycket. Om man har framgång i livet klarar man av saker. Jag tycker att det är viktigt att man lär sig något nytt när man har framgång”.

Flera elever betonade vikten av att få ett liv där det gavs möjlighet att resa mycket – att få uppleva och träffa olika människor.

4.2 Framgång i skolan

Att ha framgång i skolan innebär, nästan undantagslöst, för de intervjuade eleverna att de skulle få de betyg som behövdes för att komma in på det gymnasieprogram de ville.

Att lyckas i skolan handlade också om att lära sig nya saker, att få utveckla speciella egenskaper. Detta uttrycktes på följande sätt av en av de intervjuade:

”Att man lyckas bra i skolan är att man får betyg som räcker till det man vill göra sen. En bra egenskap är om man har lätt för att lära – det underlättar. Men annars kan man vara på olika vis och ändå nå framgång”

Utmärkande för de som har framgång i skolan, menar de intervjuade eleverna, är att de tycker att skolan är rolig. De går på sina lektioner, skolkar inte, är glada, tror på sig själva, har lätt för att lära sig, har många kompisar och de får bra betyg.

Ett par av de intervjuade eleverna lyfter fördelen med att ha en stöttande och uppmuntrande familj som peppar och berömmar.

För att ha framgång i skolan, menar eleverna, behöver man inte ha några speciella egenskaper. Man kan vara på olika sätt och ändå nå framgång.

4.3 Betyg och framgång

Bland de intervjuade eleverna sätts likhetstecken, nästan undantagslöst, mellan betyg och att komma in på önskat gymnasieprogram. Genom att komma in på det önskade gymnasieprogrammet får man möjligheter att sedan "bli det man vill". Man kan bli akademiker – kunskaper värderas. Man kan få en bra titel och chanserna till ett mer välbetalt jobb ökar. På detta sätt kan man få hålla på med det som är kul. En elev menar att det krävs mer för att komma in på det gymnasieprogram man vill än att få ett jobb. I det senare fallet behöver man ju "bara" klara anställningsintervjun.

Eleverna är rörande överens om att betyg inte mäter allt. Förmågan att skapa relationer, vara social– få kompisar, komma bra överens med människor, mäts inte. Ett par av eleverna uttryckte också att det var viktigt att vara utåtriktad och trevlig, men detta mäts inte av betygen.

Betyg mäter inte förmågan att kunna "jobba sig till något" Betyg mäter heller inte hur man mår eller om man tycker något är kul, menar de intervjuade eleverna.. Betyg mäter inte beteende, och i detta finns en frustration hos ungefär en tredjedel av de intervjuade. På något sätt borde det märkas för dem som inte "sköter sig" (passar tid, gör sina hemuppgifter etc.) – i dag får de ändå hyfsade resultat.

Flera elever är tydliga med att det är viktigt att deras lärare ser det de är bra på och att de pushar för detta. Uppmuntran är viktigt.

Eleverna menar att egenskaper som att vara utåtriktad, trevlig och motiverad är viktiga för att nå framgång. Det går inte att vara sur eller se sur ut om man vill nå framgång.

Hälften av de intervjuade eleverna menar att betygen är en bekräftelse på att de lärt sig något – att de har klarat av saker. En elev uttrycker sig såhär;

"Framgång i skolan, det är när man lär sig. När man klarar av det man inte trodde. När man höjer sina betyg. När man förstår bättre. Alla har sina speciella egenskaper. En del är jätteintresserade. Tycker man det är roligt med skolan – tycker man det, så vinner man jättemycket".

4.4 Betydelsen av att vara framgångsrik

Nästan alla elever nämner att det viktigaste med att vara framgångsrik är att man får resa mycket, uppleva olika kulturer och träffa nya människor.

Framgångsrika personer har ofta stor frihet i sina jobb, och detta ses som eftersträvarsvärt hos många av de intervjuade eleverna.

Eleverna exemplifierade framgångsrika personer med så vitt skilda individer som Ingvar Kamprad, David Beckham, Bröderna Rausing, Statsministern, fotbollspelare, kändisar, personer som var "högt uppsatta" (= personer som massmedia skriver om), personer som kan påverka i samhället. Om Einstein uttalade sig en elev såhär;

"Einstein han är smart – upptäckte att man kunde klyva atomen – men ville inte att man skulle använda den som vapen"

4.5 Skolans betydelse för att nå framgång

Samtliga de intervjuade eleverna, utom en, menade att skolan var viktig, för att nå framgång. Genom skolan får man en grundutbildning, men får också lära sig hur man skall vara.

Skolan var också viktig ur social aspekt – här får man kompisar. Många kompisar kan vara ett mått på framgång.

En av de intervjuade eleverna menade att skolans betydelse för att nå framgång var tveksam. Eleven uttryckte det såhär;

”Skolan ja? Det beror på vad man vill göra sedan. Vill man bli ekonom är den kanske viktig, vill man bli snickare, ja då beror det på:”

En annan av de intervjuade eleverna uttalar sig såhär;

”Skolans betydelse? Den är rätt stor. Här börjar allting. Man lär sig plugga och skaffar vänner”

4.6 Skolämnen och framgång

Ungefär en tredjedel av eleverna menade att svenska, engelska och matematik var viktiga – kanske de viktigaste ämnena i skolan. Detta motiverades med att om man saknade betyg i något av dessa så kom man inte in på ett nationellt program. Av dessa ämnen betonades engelskan som viktigast. Valet av engelska motiverades av att engelska vara viktigt för att kunna kommunicera.

Knappt en tredjedel av de intervjuade eleverna nämnde något eller några av de praktiskt – estetiska ämnena, framför allt slöjd, musik och idrott och hälsa. Här poängterade eleverna också det som vi ibland kallar för fritidslärande – det lärande som sker utanför skolan, och som inte bara handlar om kunskaper inom de praktiskt – estetiska ämnena.

Den sista tredjedelen av elevsvaren visar inget enhetligt mönster. I denna grupp finns elever som menar att skolämnen som de är idag inte är så viktiga, då det kommer vara andra kompetenser som efterfrågas av dem i ett framtida yrkesliv.

Det lärande som sker mellan kompisar – framför allt när det gäller användning av IKT – nämns av några som exempel på det som betyg inte mäter, men som är viktigt att kunna i framtiden.

Ytterligare andra menar att de lär sig mest på fritiden, då de får hålla på med det de trivs med. Även i detta sammanhang nämns idrotten som ett exempel på sådant man lär sig på fritiden, och som man har glädje av i skolan och i framtiden. Detta uttrycktes såhär av en av de intervjuade:

”Man lär sig mycket på fritiden. Det är positivt att hålla på med saker på fritiden. Om man håller på med idrott på fritiden så orkar man mer och så kan man mer på idrotten i skolan. Om man springer en runda när man kommer hem från skolan så orkar man bättre göra läxorna sen. Man får kompetenser genom idrotten – man samarbetar – man måste helt enkelt samarbeta”.

I samtliga tre grupper ovan nämns kvaliteter som att kunna samarbeta och kommunicera – diskutera och argumentera.

4.7 En framgångsrik skola

Bland de intervjuade eleverna fanns klara uppfattningar kring vad en framgångsrik skola är.

En framgångsrik skola är enligt majoriteten av de intervjuade en skola där alla elever når minst godkänt. På en framgångsrik skola tar man hand om de problem som dyker upp, och man tillåter inte elever att missköta sig. Eleverna är tydliga i att:

”En framgångsrik skola är en skola som kan nå ut till alla elever. Som inte tolerera att vissa elever inte sköter sig – gör sina läxor, är aktiva på lektionerna, inte stör eller missköter sig”

På den framgångsrika skolan tar man också hand om dem som har det svårt – både dem som har svårt att lära och svårt på andra sätt.

På en framgångsrik skola ser man eleverna och de kvaliteter eleverna har. Genom att se vad eleverna är bra och pusha dem så kan man hjälpa dem.

En framgångsrik skola erbjuder en bra undervisning. En skola med bra undervisning – en skola där lärarna är positiva och förklarar det som man behöver kunna. Lärarna bryr sig om sina elever – att de lär sig saker. Detta uttalande får konkretisera elevernas syn:

”En framgångsrik skola, är en skola som inte bara lär ut på det gamla sättet: Det är en skola där eleverna åker ut och kollar. En skola där man gör resor. Det lär man sig mycket på – att göra saker. Lärarna skall vara positiva – de skall jobba framåt”.

5. Analys och diskussion

5.1 Skolans betydelse

I de frågor som ligger till grund för denna studie har skolans betydelse för framgång och för att bli framgångsrik fokuserats. De medverkande eleverna har överlag haft en positiv syn på skolan och skolans roll i denna process. De intervjuade eleverna är positiva till sin skola och har också kodat av skolans krav vad gäller önskvärt beteende.

Resultatet av elevintervjuerna visar att innehållet i begreppet framgång skiljer sig mellan de intervjuade men med den likheten att eleverna verbaliserar att det är viktigt att nå det egna målet – att man kommer dit man vill. Detta tyder på att skolan – med stöd av det rådande samhällsklimatet – fokuserat individualiseringsprocessen. Enligt läroplanerna ska skolan utgå från varje enskild elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Dovemark (2007) och Vinterek (2006) har problematiserat denna strävan och menar att i detta skapas en grund för social selektion och reproduktion. Fokuseringen på det individuella ansvarstagandet blir elevernas överordnade mål – eleverna kodar av de krav som ställs på dem.

I LpO 94 stipuleras:

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och utveckling (LpO – 94, sid.4)

Vinterek menar att denna skrivning getts för stort tolkningsutrymme på de enskilda skolorna i det att skrivningen innehåller en dold agenda till de enskilda skolorna och de enskilda lärarna. Med stöd av Broady (1981, 2007) pekar Vinterek på faran i att den dolda agendan inte blir synlig. Vinterek pekar på två helt olika förhållningssätt till en individualiserad undervisning. Det ena kännetecknades av en betoning av elevers individuella val och det andra av lärarens individuella anpassning av innehåll och metoder till eleven. Utifrån ett valperspektiv skulle skrivningen om att undervisningen skall ta sin utgångspunkt i elevernas bakgrund och tidigare erfarenheter kunna innebära att man låter eleverna själva göra sin bakgrund och sina tidigare erfarenheter till ett synligt skolinnehåll. Den här sortens uppgifter som uppmanar eleven att göra det egna till ett skolinnehåll är också tydliga exempel på hur det privata blir offentligt i ett skolsammanhang och också på den informella miljö som kan prägla dagens klassrum. Även Thomas Ziehe (1993) menar att dessa försök att göra offentliga situationer privata är ett uttryck för en uppriktig längtan efter närhet och att skapa levande relationer, men att man inte lyckas med hjälp av denna strategi.

De intervjuade eleverna ansåg, nästan undantagslöst, att det var viktigt att få de betyg som behövdes för att komma in på önskat gymnasieprogram för att sedan kunna ”bli det man vill”. Börjesson och Palme (2002) visar att det råder ett starkt samband mellan socialt ursprung och elevernas betyg från grundskolan. När skolan undersöker och mäter elevers intressen och kunskaper får man därmed ofta också svar på vilka ekonomiska och kulturella resurser som olika elevgrupper haft tillgång till.

Stigendahl (2002) frågar sig; Vad är det betygen mäter? Tanken är att betygen skall mäta elevernas framgångar, dock inte vilka framgångar som helst. Enligt läroplanen ska eleverna i skolan skaffa sig kunskaper och värderingar. Åren i skolan skall skapa goda förutsättningar för elevernas framtida samhällsliv. De kunskaper och värderingar eleverna skaffar sig i skolan ska göra det möjligt för dem att leva och vara verksamma i samhället. Det är denna framgång i skapandet av förutsättningar som betygen ska mäta. Elever med godkända betyg kan förväntas klara av ett eget samhällsliv. Underkända betyg sätts på elever som inte anses klara förutsättningarna. Underkännanden gäller således i grunden elevens funktionsmöjligheter i samhället.

5.2 Framgång och motivation

De intervjuade eleverna ger alla ett intryck av att vara motiverade, även om skolans betydelse för denna motivation varierar. Att lyckas i skolan handlar om att lära sig nya saker och att få utveckla egenskaper.

Jenner (2004) talar om att framgång och misslyckande kan betyda helt olika saker för olika människor - och för samma människor i olika situationer. Jenner betonar att varje elev måste ges möjlighet att upptäcka sina resurser. Genom att ställa det som Jenner kallar realistiska anspråk, kan varje elev ges möjlighet att uppleva framgång. Jenner

hänvisar till Pygmalioneffekten, alltså förväntningars betydelse för att alla elever skall kunna nå framgång och uppleva sig som framgångsrika.

Andersson (2002) har inom ramen för en studie kring ungdomstiden och ungdomars livsprojekt och skolan som arena, utgått från en utvecklingspsykologisk analys och hans tes är att då barn och ungdomar idag tillbringar så lång tid inom förskolan och skolan, blir dessa miljöer också viktiga utvecklingsmiljöer. Andersson betonar att dagens skola uppmuntrar till att några tar för sig och andra hamnar utanför. I den nu genomförda studien understryker eleverna att på framgångsrika skolor tillåter man inte att elever missköter sig – att de hamnar utanför.

Stigendahl (2004) talar om utanförskap på liknande sätt när han uttrycker att utanförskap och innanförskap förutsätter varandra. Stigendahl får stöd av eleverna i denna studie i det att han föreslår kompletterande framgångsmått till betygen. I likhet med Stigendahl så lyfter eleverna samarbetsförmåga som en viktig kvalitet bland de kompetenser som kommer att ha betydelse för det framtida samhället. Stigendahl menar att betygen fastslår framgång.

Stigendahl talar om drivkrafter utifrån begreppen subjektivism och objektivism. Subjektivism är, enligt Nationalencyklopedin, i ett filosofiskt sammanhang, varje företeelse för sin existens är beroende av ett subjekt som varseblir den eller reagerar känslö- eller viljemässigt på den. Objektivism är, enligt Nationalencyklopedin, en värdeteori som hävdar att värdeegenskaper är egenskaper hos de värderade objekten på likartat sätt som andra egenskaper.

Enligt subjektivismen finns det en drivkraft som är viktigare än alla andra för att samhället skall finnas och utvecklas – det mänskliga subjektet. Detta ses som en inneboende egenskap hos människan.

Utifrån det objektivistiska synsättet är den grundläggande drivkraften samhällets strukturer och normer. Enligt detta synsätt är det strukturer och normer som driver människan. Enligt objektivisterna har alla inte samma möjligheter till ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Stigendahl konstaterar att LpO 94 företräder en subjektivistisk syn på samhällets drivkrafter. Stigendahl menar att vi måste fråga oss på vilka villkor människan kan bli drivande i samhällsutvecklingen och vad som krävs för att en människa skall kunna bli drivande.

De intervjuade eleverna menar att om man lyckas i skolan så lär man sig också nya saker och får utveckla speciella egenskaper. De pekar på att de som har framgång i skolan också tycker att skolan är rolig. De intervjuade menar att detta också leder till bra betyg.

Andersson (2002) reflekterar över de bilder från skolan, som ungdomarna har med sig ut i livet, och betonar att det är dessa bilder som formar den framtida skolan. Andersson menar att vi som arbetar i skolan skall göra det utifrån förhållningssättet att skolan är det bästa som kan hända ett barn eller en ungdom. I Livsprojektet fann de medverkande forskarna att elever upplever skolan på många kvalitativt olika sätt. Andersson understryker att det inte går att tala om *en* skola och *en* upplevelse. I någon mening, menar Andersson, finns det lika många skolor som det finns elever. Var och en uppfattar skolan och skolsituationen på sitt speciella sätt – men det går att finna mönster i upplevelserna.

Bland de intervjuade ungdomarna i denna studie, syns mönstret att de uppfattar skolan som viktig för framtida möjligheter - att komma in på önskat gymnasieprogram, få ett bra jobb, kunna läsa vidare. Samtidigt lyfter ungdomarna under intervjuerna värden som härrör till livet utanför skolan. Vikten av en meningsfull fritid, familj och ett bra liv betonades.

Andersson efterlyser elevernas röster och förvänas över att ”de människor vars åsikter borde vara allra viktigast att komma åt får sällan göra sin röst hörd”. Andersson pekar på det faktum att det endast finns ett fåtal studier där unga människor fått säga sin hjärtas mening om sin skola.

Stigendahl (2002) funderar kring de kunskaper betygen inte mäter. Finns det andra kunskaper än det som betygen mäter som krävs för att klara sig i ett framtida samhälle? Stigendahl ser betygen som ett kvantitativt mått på elevens resultat och understryker att framgångar som inte mäts kvantitativt riskerar att hamna i skuggan av betygen. Andra typer av dokumentationer behövs för att synliggöra elevernas kvalitativa resultat, menar Stigendahl, och exemplifierar detta genom portfolio. Genom portfolio kan en mångfald nyanser synliggöras.

De intervjuade eleverna pekar på värdet att ha många kompisar som en framgångsfaktor – både för att ha framgång i skolan och för att få framgång senare i livet. Har man många kompisar så är man glad betonar en av de intervjuade eleverna. Av de röster som återfinns i Stigendahls intervjuunderlag, betonar flertalet relationernas betydelse för framgång i skolan. Gemenskap är viktigt och betyder mycket för hur man lyckas i skolan.

5.3 Framgångsrika skolor

De intervjuade eleverna har tydliga uppfattningar om vad en framgångsrik skola är. En framgångsrik skola är en skola som tar hand om de elever som har det svårt och där alla elever uppnår minst godkänt. Stigendahl (2002) slår av hur viktigt det är att skolans vardagsliv skall fungera för att eleverna (och lärare och föräldrar) skall uppleva att den som framgångsrik. Betygen blir då ett resultat av hur vardagen fungerar. Framgång blir på detta sätt både process och resultat och då skulle man kunna skilja på processframgång och resultatframgång, föreslår Stigendahl. Processframgång är föräldrarnas delaktighet och resultatframgång är en skola där eleverna utvecklar självförtroende, grundläggande värderingar, baskunskaper och en egen tankekraft. Det är beståndsdelarna för att kunna fungera i samhället.

De intervjuade eleverna betonar att en framgångsrik skola är en skola som inte tillåter elever att missköta sig. Eleverna efterlyser också verktyg att bedöma de kvaliteter som betygen inte mäter, men också instrument som tydliggör för dem som inte sköter sig. Skolverket (2007) fastslår att skolan ska erbjuda en miljö som stimulerar till lärande. Arbetsmiljön, och inte minst arbetsron, har en stor betydelse för hur både elever och lärare lyckas i sitt arbete.

Eleverna i denna studie framhåller att en framgångsrik skola skall ha bra undervisning. Lärarna skall vara positiva och kunna förklara vad eleverna förväntas kunna. Lärarna bryr sig om sina elever – att de lär sig saker. Denna syn delas av Ogden (2005) när han talar om effektiva skolor och sammanfattar detta med att effektiva skolor är skolor som

vet vad de håller på med och vart de är på väg. I de effektiva skolorna står undervisning och lärande i centrum och skolan ställer rimliga och stimulerande prestationskrav på eleverna. I effektiva skolor förväntar sig lärarna att eleverna behärskar elevrollens alla aspekter och sporrar dem att göra sitt bästa. I de effektiva skolorna känner sig eleverna accepterade och sporrade att anstränga sig i undervisningen. Undervisning, lärandeaktiviteter och utvärdering sker inom ramarna för positiva relationer mellan lärare och elever, och kännetecknas av ömsesidig respekt och god problemlösningsförmåga. Ogden poängterar vikten av att ha en medvetenhet kring de sårbara elevernas reaktion på prestationskraven i skolan. Skolans betydelse för de framsteg som eleverna gör i skolan lyfts fram av Ogden, även om han inte bortser från de socioekonomiska och kulturella faktorernas betydelse för skolresultaten.

5.4 Ungdomskulturer i skolan

De intervjuade ungdomarna betonar att skolan, för att bli framgångsrik, också måste ta till sig nya metoder och inte bara lära ut på det gamla sättet. I denna skola integreras omvärlden. Eleverna lämnar den fysiska skolbyggnaden för att resa iväg för att lära sig. Denna önskan att få lära sig genom att resa ut i världen är det som Ziehe (1993) talar om som ungdomarnas reseprojekt, reseprojekt som till stor del handlar om frihet, individuella upplevelser och erfarenheter, kickar och intensitet vilket sedan omvandlas till ett kulturellt kapital – att bli någon, göra karriär och förankra sig i tillvaron. Ziehe menar att de genom resandet skapar en bild av sig själva som ”lyckade individer”.

Korp (2003) understryker vikten av att hjälpa eleverna att förbättra sina lärstrategier. Bedömning måste stimulera det lärande som undervisningen syftar till.

De intervjuade eleverna understryker vikten att ha lärare som pushar på dem, som uppmuntrar som förväntar sig saker. Trondman understryker delaktighet som en metod i vuxnas arbete med ungdomar som i sina liv inte har ”självförtroende och en känsla av att man är värd något”, som inte erfar ”att ens synpunkter är viktiga” och att ”att man verkligen har något att tillföra och att man verkligen kan påverka och förändra något”.

Skolverket (2005) understryker att grundskolan inte kan förstås om man inte förstår de möten som dagligen äger rum där, mellan elever, mellan lärare och mellan elever och lärare.

En familj var ett tecken på framgång hos majoriteten av de intervjuade eleverna. Skolverket (2005) talar om att när det handlar om att diskutera ungdomar och tonåringar brukar nästan alltid värderingar och attityder lyftas fram, vilket inte sällan leder till moralisk panik och förfäran. Samtidigt visar studier av ungdomars värderingar att de inte avviker särskilt mycket från äldre generationers. Likheterna är större än skillnaderna. Ungdomar kan sedan några generationer tillbaka däremot tänkas förebåda en ökad mångfald i värderingsmönster, med vilket också följer en relativistisk och kritisk hållning till etablerade värderingar – utan att dessa därmed för alltid skulle vara förkastade.

5.5 Skola Futurum – Morgondagens skola

Ibland talar man idag om en treämnesskola och avser då den starka betoningen på svenska, engelska och matematik. När eleverna tillfrågades om betydelsen av de olika

skolämnena, lyfte ca 1/3 av de tillfrågade eleverna dessa ämnen som viktiga, för utan dem kommer man inte in på något av gymnasiets nationella program. Engelska betonades som extra viktigt av dessa tre ämnen.

Av de tillfrågade eleverna var det ca 2/3 som lyfte andra ämnen än de s.k. kärnämnen. Denna majoritet av eleverna pekar på de praktiskt -estetiska ämnena men också på ämnen eller kompetenser som det framtida samhället kommer att behöva.

Om vi likt Lalander och Johansson (2002) uppfattar ungdomarnas utsagor som seismografiska utfästelser öppnar sig en spännande framtidsbild.

Stigendahl (2002) menar att ett av de viktigaste uppnåendemålen, i läroplanen är att eleven skall ”utvecklat sin förmåga till kreativt skapande” och får stöd i detta av Florida (2006) som pekar på att mänsklig kreativitet är den mest grundläggande ekonomiska resursen. I slutändan är det förmågan att komma på nya idéer och bättre metoder som höjer produktiviteten och därmed vår levnadsstandard. Florida pekar ut vår tids stora problem i det att vi genererat en fantastisk kreativ potential men saknar breda sociala och ekonomiska system för att kunna ta tillvara och utnyttja denna potential.

Florida menar att vår tids verkliga ”utmaning är att fullborda det system som vi skapat – att bygga ett öppet och kreativt samhälle som kan ta vara på den kreativa energi som släpps lös och den oro och splittring som genereras”.

Florida exemplifierar framgångsrika regioner som regioner som välkomnar alla sorters människor, då han menar att människor strävar efter att vara sig själva, finna meningsfulla jobb och leva i samhällen som bekräftar deras identiteter och låter dem leva som de vill. Florida menar att platser som är fördomsfria och toleranta har en klar fördel när det gäller att attrahera olika sorters människor och generera nya idéer. Florida lanserar ett kreativitetsindex byggt på ett nytt mått – T-måttet, där T står för Teknologi, Talang och Tolerans. Florida drar slutsatsen att den kreativa processen frodas på platser där det finns en öppen miljö som vårdar och stödjer kreativitet och omvandlar den till innovation och nya sammansättningar.

Stigendahl (2002) påminner om samhällsutvecklingen under det senaste decenniet – IT - utbredningen och dess konsekvenser och de kunskaper som krävs för att klara sig på Internet. Vem kunde förutse hur viktiga bilder skulle bli för kommunikationen mellan människor, t.ex. genom övergången från PC-världens obundna DOS-kommandon till ikonstyrningarna i Windows? Stigendahl gissar att sannolikt var de inte så många. Stigendahl blickar framåt och funderar kring vad nanoteknologin kommer att möjliggöra? Vilka kunskaper kommer förverkligandet av genteknologin att medföra – också när det gäller teknik och värderingar? Vilka krav kommer att ställas på den framtida medborgaren när det gäller demokratisk kompetens – politiskt deltagande, skattebetalningar, kompetens att göra olika val?

Florida (2006) utmanar genom att säga att nyckeln ligger i att krossa de som krossar, de som förstör och får energin att riktas åt fel håll. Lyckas man med detta, menar Florida, att framtidens ekonomiska ledare inte kommer att vara giganter, typ Indien och Kina, som fokuserar på att vara kostnadseffektiva centra för tillverkning och enkla företagstjänster. Istället menar han att de verkliga konkurrenterna är länder som Sverige och övriga nordiska länder, men också Irland, Australien, Kanada och Nya Zeeland, då de har skapat dynamiska kreativa resultat som utvecklar det kreativa.

Länder som inte ständigt underhåller sin kreativa styrka – med brett stöd för kreativa aktiviteter och med politiska riktlinjer som attraherar fler till den kreativa sektorn - kommer att tappa fart och hamna på efterkälken (Florida, 2006, sid.21).

Florida ser framväxten av en ny social klass – den kreativa klassen. För den kreativa klassen är just kreativiteten det viktigaste redskapet. Den kreativa klassens identitet bygger medlemmarnas roller som förmedlare av kreativitet. Floridas forskning visar att medlemmarna i den kreativa klassen inte ser sig själva som klass – en sammanhängande grupp människor med likande karaktärsdrag och intressen. Florida menar att det är centralt att denna nya klass blir medvetandegjord om att de är en ny klass och därmed tar en tydligare roll i samhället.

Den kreativa klassen har makten och kunnandet och är tillräckligt många för att kunna spela en stor roll i omskapandet av vår värld. För att kunna bygga en verkligt social sammanhållning måste den kreativa klassen erbjuda människor i andra klasser en konkret vision om hur de kan förbättra sina liv (Florida, 2006, sid.26).

Hargreaves (2004) varnar för att skolreformerna i framtiden i allt högre grad kommer att fortsätta att tvinga lärarna att snäva in såväl den professionella utvecklingen som elevernas lärande på ett sätt som hotar både kreativitet och demokratiska värden. Hargreaves målar upp en skola – och ett samhälle – som allt mindre bekymrar sig om karaktärsdaning och social och emotionell utveckling av de unga och istället stimulerar dem till strömlinjeformad anpassning och plugg av baskunskaper. Hargreaves ser ”standardisering” (standard – based –reform) som det värsta utslagen av kontroll. Med stöd i såväl amerikanskt som kanadensisk empiri, visar han på resultat som en ökad utslagning av svaga elever, en insvävning av den faktiskt studerade läroplanen med större tonvikt på baskunskaper och minskad valfrihet och tematiska studier. Hargreaves sammanfattar resultaten med orden ”mera plugg och mindre kreativitet för eleverna”.

För lärarna innebar det minskad autonomi i undervisningen, vilket sänkte motivationen för arbetet hos många. Hargreaves kallar standardiseringen för ”micro-management” eller mikrostyrning av lärararbetet.

Hargreaves pekar på ett möjligt och önskvärt alternativ.

Vårt alternativ är att främja omfattande investeringar i utbildningssystem med hög kapacitet, där högkompetenta lärare har förmåga att generera kreativitet och genialitet hos sina elever genom att själva uppleva kreativitet och flexibilitet i hur de behandlas och utvecklas som kunskapssamhällets professionella arbetare”. Vårt framtida välstånd är beroende av vår genialitet; vår förmåga att utnyttja och utveckla vår kollektiva intelligens med utgångspunkt i kunskapsekonomins viktigaste egenskaper – uppfinningsförmåga, kreativitet, problemlösning, samarbete, flexibilitet, kapacitet att utveckla nätverk, förmåga att klara förändringar och engagemang för livslångt lärande. (Hargreaves, 2004, sid.249).

Kunskapssamhället hägrar. Det är dags att alla i skolan får tillträde till Kunskapssamhället och möjlighet att nå dess högsta nivåer. Det kommer att krävas genialitet, investeringar och integritet, liksom en kosmopolitisk identitet, av oss alla. Annars blir otrygghet – och värre saker än så – det enda vi får. Och vi kommer inte att få mindre än det vi förtjäna (Hargreaves, 2004, sid.257).

6. Slutord

Så skickar man t ex i början inte barnen till skolan med avsikten att de ska lära sig något där, utan för att de ska vänja sig att sitta stilla och punktligt iakttaga det som föreskrives dem...”. Immanuel Kant (1724 – 1804)

1700-talets skola hycklade inte kring skolans avsikt och genom att ge Broadys tankar om den dolda läroplanen en renässans hoppas jag att läsarna av denna uppsats, i den mån de ännu inte är det, skall bli medvetna om att det även i dagens styrdokument finns dolda agendor, som vi måste vara klara över för att i vårt arbete med barn och ungdomar kunna ge alla elever en möjlighet att lyckas.

Sedan i november 2007 har jag haft förmånen att vid tretton tillfällen sitta tillsammans med en ung vuxen och ställa frågor. Jag är glad att jag utökade antalet intervjuer från de ursprungliga sex till att omfatta alla dem som ville medverka (fortfarande återstår två, vilkas röster jag hoppas, att än i efterhand, få möjlighet att lyssna till).

De rika samtal som förts med de kloka unga vuxna har gett mersmak. I mötet med de unga kan många livsfrågor problematiseras och annat förenklas.

Det finns en önskan att återvända till de unga vuxna, återföra resultatet, få kommentarer och göra en förnyad och breddad teoriansknytning. Jag hoppas få möjlighet att göra det inom en mycket nära framtid och då också få möjlighet att på något sätt kunna tacka dem för att de hörsammat min förfrågan men också för att de tagit sig tid att samtala med mig.

Det har varit spännande att, under samtalets gång, tänka på de unga vuxna som seismografer – att de har morgondagens svar på framtidens frågor.

Inom ramen för detta arbete har begränsningar gjorts, vilka varit nödvändiga för att för arbetet. I en förnyad studie skulle genusperspektivet bland eleverna i kombination med deras uppfattningar om framgång och vad det innebär att vara framgångsrik vara ett intressant forskningsområde. Hur cementerade är könsrollerna? Finns det olikheter i synen på det som studerats i denna uppsats, eller har unga flickor och pojkar idag en likartad syn på detta? Betygsresultat och gymnasieval skulle kunna erbjuda en kompletterande kvantitativ analys.

Jag började denna uppsats med att skriva att den massmediala bilden och den politiska retoriken varit en inspirationskälla till ämnesval. De farhågor som Hargreaves siat om – hörs klart i den politiska retoriken och stöds massmedialt. Den bild som målas upp av skolan idag ställs mot gårdagens facit. De jämförelser som görs, görs mot det som en gång var – inte mot det vi behöver!

Den skola vi idag formar skall inte vara en justering av den gamla – utan det handlar om att skapa en ny tids skola – en skola som utmanar alla de barn och ungdomar som kommer till den. I den nya tidens skola har den idag stipulerade kunskapssynen på allvar fått gehör hos dem som arbetar med framtidens medarbetare. Kunskaper som på allvar möter den sen – moderna välfärdsstaten. Endast denna skola kan få legitimitet hos de unga vuxna som formar vår framtid. De kommer inte att tillåta oss att gå baklänges in i framtiden.

Referenser

Litteratur

Andersson, Bengt-Erik (2002) *Ungdomarna skolan och livet*. Stockholm: HLS förlag

Bryman, Alan (2006) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö; Liber

Broady, Donald (1981) *Den Dolda Läroplanen*. Göteborg: KRUT

Broady, Donald (2007) *Den Dolda Läroplanen*. Göteborg: KRUT

Broady, Donald (2000) *Skolan under 1990-talet -sociala förutsättningar och utbildningsstrategier Rapport till kommittén Valfärdsbokslut*. Uppsala Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi Nr 27.

Börjesson, Mikael & Mikael Palme. (2000) ”Skillnader, profilering och elevers utbildningsstrategier i gymnasieskolan under 1900-talet.” i ”Skolan under 1990-talet: Sociala förutsättningar och utbildningsstrategier, i Valfärd och skola: antologi från Kommittén Valfärdsbokslut,” (SOU; 2000:39) Stockholm: Fritzes offentliga publikationer, 2000.

Dovemark, Marianne (2007) *Ansvar hur lätt är det? Om ansvar, flexibilitet och valfrihet i en föränderlig skola*. Lund; Studentlitteratur

Florida, Richard (2006) *Den kreativa klassens framväxt*. Göteborg: Företaget Daidalos AB.

Gustavsson, Bengt, Hermerén Göran, Petersson, Bo (2005) *Vad är god forskningsed – synpunkter, riktlinjer och exempel?* Stockholm: Vetenskapsrådets rapportserie

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund; Studentlitteratur

Jenner, Håkan (2004) *Motivation och motivationsarbete*. Forskning i Fokus nr 19. Myndigheten för skolutveckling

Korp, Helena (2003) *Kunskapsbedömning – hur, vad och varför?* Forskning i Fokus nr 13. Myndigheten för skolutveckling

- Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund; Studentlitteratur
- Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2002) *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund; Studentlitteratur
- Nyberg, Rainer (2000) *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och internet*. Lund; Studentlitteratur
- Ogden, Terje (2005) *Skolans mål och möjligheter*. Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut
- Patel, Runa & Davidsson, Bo (2003) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund; Studentlitteratur
- Starrin, Bengt & Svensson, Per – Gunnar, red (1994) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund; Studentlitteratur
- Stigendahl, Mikael (2002) *Utanförskap finns det, och hur skall vi förhålla oss till det? I antologin "Forskningen i skolan – skolan i forskningen – ett möte på lika villkor"*, Skolverkets och Luleå Tekniska Universitets forskningssymposium i Luleå 20-21 november 2002
- Stigendahl, Mikael (2004) *Framgångsalternativ* Lund; Studentlitteratur
- Trondman, Mats (2003) *Kloka möten*. Lund, Studentlitteratur
- Skolverket (2005). *Grundskolans ämnen i ljuset av den nationella utvärderingen 2005*. Stockholm: Skolverket
- Vinterek, Monika(2006) *Individualisering i ett skolsammanhang*. Forskning i Fokus nr 31. Myndigheten för skolutveckling
- Widerberg, Karin (1995) *Att skriva vetenskapliga uppsatser*. Lund; Studentlitteratur
- Zihe, Thomas (1993) *Kulturanalyser – ungdom, utbildning, modernitet*. Stockholm/Stehag Symposium Bibliotek

Webbsidor

<http://webzone.lut.mah.se/projects/MS1/cmt02/default.asp>

Mikael Stigendahls hemsida på Malmö Högskola

.

(www.skeptron.uu.se/broadys/sec)

Donald Broadys forskargrupp vid Uppsala Universitet

Bilag/a/or

Bilaga 1 Intervjuguide

Bilaga2 Brev till målsmän

Intervjuguide

1. Vad betyder ordet framgång för dig?
 - Definition
 - Hur skall framgång värderas – hur viktigt är det?
 - Kan man mäta framgång?
 - Hur tänker Du?
 - Konkreta exempel
2. Hur skulle Du vilja definiera någon som har framgång i skolan?
 - Vilka egenskaper har den som har framgång i skolan?
 - Vilka drivkrafter behövs för att vilja nå framgång?
 - Vad krävs för att en människa skall kunna vara/bli drivande?
3. Hur viktigt är det att ha bra betyg för att nå framgång?
 - Hur tänker Du?
 - Vilka framgångar mäter inte betygen?
 - Vilken betydelse har dessa framgångar
 - Hur kan man uppmärksamma det som betygen inte mäter
4. Vad innebär det att vara framgångsrik?
 - Hur tänker Du?
 - Exempel på någon som är framgångsrik – här på skolan, äldre kompis, vuxen
5. Vilken betydelse har skolan för att nå framgång (enligt ditt sätt att se)?
 - Definition
 - Hur tänker Du?
 - Konkreta exempel
6. Finns det skolämnen som det är viktigt att vara bra i för att nå framgång?
 - Varför just detta/dessa ämnen?
 - Hur tänker Du?
7. Ev. Vad är en framgångsrik skola
 - Kännetecken?

Lund den 4 november 2007

Till vårdnadshavarna för XX

Hej!

Jag heter Ingela Hyddmark och är just nu tjänstledig från min tjänst som SO-lärare på XY skolan, för att bland annat skriva min magisteruppsats i pedagogik.

Mitt uppsatsämne handlar om hur några svenska skolungdomar tänker kring begreppet "FRAMGÅNG" och jag har nu tillfrågat XX för en intervju kommande torsdag. XX har tackat ja till att bli intervjuad och jag vill nu informera er därhemma.

Intervjun kommer att utgå från de frågor som bifogas i intervjuguiden och beroende på de svar jag får kommer följdfrågor att ställas. Intervjun kommer att ta ca 30 minuter och jag kommer att spela in intervjun för att kunna koncentrera mig på att lyssna och ställa följdfrågor. Svaren kommer att behandlas konfidentiellt.

Jag hoppas bli klar med min uppsats denna termin och därmed lägga fram den för examination i januari 2008. Efter examinationen kommer uppsatsen att finnas tillgänglig i Xerxes som är Lunds Universitets databas för studentuppsatser.

Jag har förankrat mitt uppsatsarbete hos skolledningen – rektor ZZ samt bitr. rektor YY – vilka båda är positiva till mitt ämnesförslag och till genomförandet av elevintervjuerna. Min, och även skolledarnas, förhoppning är att uppsatsens resultat på något sätt kan komma verksamheten vid XY-skolan till gagn.

Har Du frågor är Du välkommen att kontakta mig. Jag nås på följande e-post-adress och på följande telefonnummer:

E-post: i.hyddmark@telia.com

telefon; 046 13 83 52 (bostad, kvällstid)

mobil: 070-543 63 51

Vänliga hälsningar,

Ingela Hyddmark